

Val docenten niet lastig met vage cursussen

Een leerling komt met een iPad de klas binnen, de docent staat nog met een krijtje in zijn hand. Het is hoog tijd dat leraren zich verder ontwikkelen, vindt hoogleraar Rob Martens. 'Docenten zijn, net als andere hoogopgeleiden, zelf verantwoordelijk voor hun professionalisering.'

door Simone Barneveld

Er gaapt een kloof tussen leerling en docent, meent hoogleraar Rob Martens: 'Ze snappen elkaar niet goed meer. Het onderwijs heeft de morele plicht om leerlingen voor te bereiden op de wereld van morgen. Dus dan kun je als leraar niet verder gaan met je krijtje en je boeken, terwijl je leerlingen met een iPad binnenkomen.'

Het is dan ook hoognodig dat leraren zich verder professionaliseren. Daartoe moeten ze zelf het initiatief nemen, vindt Martens. 'De docent is als hoger opgeleide zelf verantwoordelijk voor zijn ontwikkeling. Hij of zij moet er de ruimte voor krijgen, maar deze zelf ook opeisen. Leerkrachten moeten de druk en de plicht voelen om zich als echte professionals te manifesteren.'

'We weten uit onderzoek dat de docent de bepalende factor is voor het leren van kinderen. Ook al heb je een geweldig onderwijssysteem, alles draait uiteindelijk om de interactie tussen leerling en leraar.' Er zijn volgens Martens aanwijzingen dat die niet helemaal goed verloopt: 'Het LAKS heeft laatst een enquête gehouden waaruit bleek dat veel leerlingen hun leraren ouderwets vinden; ze hebben onder andere geen verstand van ict. Twee jaar geleden liet ik bij de docentendagen van Teleac leraren uit vooral het primair onderwijs reageren op de stelling, "mijn leerlingen hebben meer verstand van ict dan ik". Meer dan de helft van de docenten gaf toe dat dit klopte. Dat is zorgelijk.'

ACADEMISCHE CULTUUR

De samenleving verandert en daarin speelt ict een belangrijke rol. Maar ook leerlingen veranderen. Leerkrachten worden in het reguliere onderwijs geconfronteerd met kinderen die eerst in het speciaal onderwijs zaten. Zij doen een ander beroep op docenten. Net als allochtone leerlingen. 'De problematiek die leraren op hun bord krijgen in de Haagse binnenstad hadden ze twintig jaar geleden niet. 'Iedereen eist goed onderwijs, daaraan hechten we veel waarde met z'n allen. Kennis is steeds belangrijker. Het kennisvernieuwingtempo is hoger komen te liggen, de

beschikbaarheid van kennis is groter. Je zult daarin mee moeten gaan als onderwijs. Je kunt niet doen alsof alles bij het oude blijft.

'Maar wat is het toch lastig om docenten zover te krijgen dat ze zich als professionals gedragen', verzucht Martens. Hij is ook adjunct-directeur is van het Ruud de Moor Centrum in Heerlen, dat ooit werd opgericht om het lerarentekort aan te pakken (opleidingen voor zij-instromers) en zich nu richt op professionalisering van docenten en praktijkgericht onderzoek. 'Objectief kun je zien dat leraren in vergelijking met andere hoog opgeleiden, en ondanks dat er in hun CAO best wel iets voor is geregeld, relatief weinig

Toetsen, toetsen, toetsen, wat een armoede

professionaliseringsactiviteiten ondernemen. Ik vergelijk het vaak met een operatiekamer. Daar werken ook allemaal academisch of hoger opgeleiden. Ze zijn de hele dag bezig om tegen elkaar te zeggen: het moet anders, je moet het zo doen, gebruik eens dat instrument. Daar is een continue druk om zich te ontwikkelen en te vernieuwen.' Die druk zou de docent ook moeten voelen.

GEMOPPER

Martens gelooft erg in professionaliseren op de werkplek: 'Je moet docenten niet lastigvallen met vage, verplichte cursussen, twee dagen lang op een conferentieoord, waarna ze weer doorgaan zoals ze gewend zijn. Professionaliseren heeft veel te maken met het weghalen van schotten. Tussen mensen, tussen scholen, tussen klaslokalen.' De verschotting van het onderwijs belemmert professionele interactie tussen mensen. Nu staat de leraar alleen in zijn klas en weet niet wat anderen doen. Het Ruud de Moor

BAS QUAEVYLIEG

'De leraar staat alleen in zijn klas en weet niet wat anderen doen.'

Centrum probeert docenten daarom in netwerken te krijgen. En het heeft de verantwoordelijkheid over het online platform Leraar 24. Daar staan onder andere veel filmpjes waarin leraren laten zien hoe zij dingen aanpakken.

Een andere lijn is docenten op een kritische manier te laten kijken naar hun lesgeven, vertelt Martens. 'Iets meer als een onderzoeker.' Daarom juicht hij de initiatieven om leraren te laten promoveren of actief mee te doen aan onderzoek toe. 'Twintig jaar geleden stonden er nog veel doctorandussen en doctoren voor de klas. Dat zie je nu veel minder. Een stukje academische cultuur lijkt te zijn verdwenen uit het onderwijs. Dat moeten we weer terugbrengen. Docenten zijn hoger opgeleiden die hun onderwijs moeten willen verbeteren. Ze mogen nooit denken dat ze op hun lauweren kunnen rusten.'

En daarom wil Martens professionalisering ook nadrukkelijk koppelen aan vernieuwing: 'Ik vind echt dat het onderwijs moet vernieuwen. Al dat gemopper en gediscussieer erover van de laatste jaren heeft Nederland op een achterstand gezet. Terwijl Nederland eigenlijk een land is van onderwijsvernieuwers. We zijn altijd bewonderd in het buitenland voor ons goede, vaak innovatieve onderwijs.'

'Door alle kritiek van onder andere BON (Beter Onderwijs Nederland) wordt vooral gefocust op dingen die we kunnen meten, de basisvaardigheden, de kortetermijn prestaties. Als we niet oppassen gaan we steeds meer op het Japanse onderwijs lijken: toetsen, toetsen, toetsen. Meten, meten, meten. Dat is een enorme verschraling. Uiteindelijk gaat het er toch om dat mensen goed terecht komen, gelukkig worden.'

'Al diegenen die de laatste jaren hebben geprobeerd op een sociaal-constructivistische manier onderwijs te vernieuwen, waren natuurlijk geen krankzinnigen die dachten: we gaan de docent die kennis heeft wegpesten en vervangen door een mbo'er als onderwijsassistent. Nee, zij zien een ontwikkeling, dat er iets aan het veranderen is. Het eenrichtingsverkeer onderwijs dat we kennen, moeten we loslaten. Dat is onvermijdelijk.'

VRAAGGESTUURD

'Probeer die innovaties wel met onderzoek te schragen en betrek de docent daar nauw bij. We weten dat als een leraar niet gelooft in vernieuwing, het niet gebeurt. Vernieuwing moet van onderop komen. Het kan niet zo zijn dat wij hier in Heerlen iets bedenken en dat vervolgens over het Nederlandse onderwijs uitstorten. We worden geacht vraaggestuurd te werken. Scholen komen zelf met een vraag en wij zoeken met hen naar een antwoord. Ik geloof in wat modus 2 onderzoek wordt genoemd: samen met de praktijk en interactief. Zorg dat de onderzoeker met de professional samen probleemeigenaar is.'

'Ons onderwijsbestel was ooit gebaseerd op geloof, op levensovertuiging. Op christelijke, katholieke scholen, maar ook op Montessorischolen of Vrije scholen. Mensen namen hun verantwoordelijkheid voor het onderwijs vanuit een levensovertuiging. Professionaliseren doe je ook uit een soort levensovertuiging. Je neemt de verantwoordelijkheid voor waar je voor staat. Dat zie je op vernieuwingsscholen, waar mensen zeggen: hier staan we voor, hier geloven we in. Daar krijgen mensen weer plezier in hun vak.'

